

Oryantasyon Programının Okul Psikolojik Danışmanlarının Öz Yetkinlik Düzeyi Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi

Investigation of the Effect of the Orientation Program on the Self-Efficacy Level of School Psychological Counselors

Yusuf AKYIL¹ Yakup İME² Kemal KILIÇ³ Ozan ÇETİNER⁴ Aykut BAŞAR⁵ Mustafa UZAN⁶

Gönderim: 09/01/2023

Düzeltilme: 01/02/2023

Kabul: 23/02/2023

ÖZET

Bu çalışmada, okul psikolojik danışmanları için hazırlanmış 12 oturumlu oryantasyon programının okul psikolojik danışmanlarının öz yetkinlik düzeyleri üzerindeki etkisi incelenmiştir. Araştırmada ön test ve son test kontrol grubu desen kullanılmıştır. Araştırmaya yeni göreve başlamış 40 okul psikolojik danışman katılmıştır. Deney grubunu oluşturan 20 okul psikolojik danışmanı 12 haftalık oryantasyon programına alınmış ve program haftada bir gün olmak üzere toplam 12 hafta olarak planlanmış ve uygulanmıştır. Oryantasyon programı başında ve sonunda test uygulanmıştır. Kontrol grubunu oluşturan 20 okul psikolojik danışmanına herhangi bir işlem yapılmamıştır. Okul Psikolojik Danışmanı Öz Yetkinlik Ölçeği veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Verilerin analizinde Mann-Whitney U testi kullanılmıştır. Yapılan analizler sonucunda deney grubundaki okul psikolojik danışmanlarının öz yetkinlik testi puanlarının uygulanan oryantasyon programı sonrasında anlamlı düzeyde arttığı saptanmıştır. Diğer yandan kontrol grubundaki okul psikolojik danışmanlarının öz yetkinlik testi puanlarının az da olsa artış olduğu bulunmuştur. Cinsiyete göre herhangi bir anlamlı farklılık bulunamamıştır. Çalışmada bulgular tartışılmış ve eğitimsel çıkarımlarla birlikte öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Öz yetkinlik, okul psikolojik danışmanı, oryantasyon

ABSTRACT

In this study, the effect of the 12-session orientation program prepared for school psychological counselors on the self-efficacy levels of school psychological counselors was examined. Pretest and posttest control group design was used. 40 newly recruited school psychological counselors participated in the research. The experimental group was included in the 12-week orientation program and the program was planned one day a week and implemented for a total of 12 weeks. The test was applied at the beginning and end of the orientation program. No action was taken against the 20 school psychological counselors who constituted the control group. The School Psychological Counselor Self-Efficacy Scale was used as a data collection tool. Mann-Whitney U test was used in the analysis of the data. As a result of the analyzes, it was determined that the self-efficacy test scores of the school psychological counselors in the experimental group increased significantly after the orientation program. On the other hand, it was found that the self-efficacy test scores of school counselors in the control group increased slightly. No significant difference was found according to gender. The findings were discussed and suggestions were presented along with educational implications.

Keywords: self-efficacy, school psychological counselor, orientation program.

Önerilen atf: Akyıl, Y., İme, Y., Kılıç, K., Çetiner, O., Başar, A., & Uzan, M. (2023). Oryantasyon programının okul psikolojik danışmanlarının öz yetkinlik düzeyi üzerindeki etkisinin incelenmesi. *Uluslararası Psiko-Sosyal Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 3(4), 21-35.

¹ Dr. Uzman Psikolojik Danışman, Milli Eğitim Bakanlığı, yusufakyik430@gmail.com

² Dr. Uzman Psikolojik Danışman, Milli Eğitim Bakanlığı, imeyakup@gmail.com

³ Okul Müdürü, Milli Eğitim Bakanlığı, kemallkilic@hotmail.com

⁴ Psikolojik Danışman, Milli Eğitim Bakanlığı, ozancetiner84@gmail.com

⁵ Okul Müdür Yardımcısı, Milli Eğitim Bakanlığı, ayktbsr@hotmail.com

⁶ Okul Müdür Yardımcısı, Milli Eğitim Bakanlığı, tarihci.69@gmail.com

GİRİŞ

Bireyler doğduğu andan itibaren ölene kadar süren, kapsamlı olan bir eğitim süreci içerisinde yer almaktadır. Yaş olarak küçük ya da büyük olmasına bakılmaksızın eğitim her daim alınabileceği alan yazında vurgulanmaktadır. Mevcut işlerin sağlıklı bir şekilde ele alınabilmesi, yeni konu ve kavramların ortaya çıkması veyahut uygulamaya yönelik yeterliliklerin eksikliği eğitimin her süreçte olması gerektiği konusunu öne çıkarmaktadır. İnsanların gerekli ihtiyaçları, uyum sağlama eğilimleri, gerekli bilgilerin doğru aktarılabilmesi, mevcut kurum, örgüt, mekan vs. için önemli bir konudur. Aynı durumda hizmet içi eğitimin parçası olarak da nitelendirilen oryantasyon eğitimi ön plana çıkmaktadır. Çalışan kişilerin kurumlarına karşı uyumuna, sosyalleşmelerine, mevcut örgütlerine bağlılığına, kendi görev ve sorumluluklarını bilmesine, sahip oldukları bilgi ve becerilerin işlevsel bir şekilde uygulanmasına oryantasyon ile katkı sağlanmaktadır (Demirtaş, 2010; Sabuncuoğlu, 2005). Oryantasyonun hedefi, işe yeni başlayan çalışanların kurum bünyesindeki vizyon ve misyon görevlerine, kurum kültürüne, ve aynı zamanda belirlenen normlara karşı adapte olmasını sağlamak ve kolaylaştırmak olarak ele alınır (Dessler & Phillips, 2008). Genel olarak oryantasyon çalışanların kuruma ve işe uyum sürecini hızlandırmak için yapılan oryantasyon, kurum içerisinde yeni bir durum olması, çalışan niteliklerinin geliştirilmesi, teknik, ekonomik, ve sosyal gelişmeler dikkate alınarak mevcut zamanın anlayışına göre tasarlanmalıdır (Sabuncuoğlu, 2005). Yapılacak eğitim katılanları baskı oluşturmayacak şekilde düzenlenmeli, ekip arkadaşları ile birlikte sinerji oluşturulması verimlilik açısından önemlidir. Bunun yanında çalışanların iş doyumu, iş başarısı, kurum bağlılığı ve yeni durumlara olan bakış açısı oryantasyon eğitimi ile doğrudan ilişkilidir. Oryantasyon eğitimi olmadığı durumlarda işe yeni başlayan bir birey, desteğe ihtiyaç duyduğu konularda iş arkadaşlarından destek almakta ve onlardan öğrenmektedir. Dolayısıyla yanlış aktarım, bilgi yanlışlığı gibi durumlar ortaya çıkabilmektedir. Yapılan araştırmalarda oryantasyon eğitimi alan bireyler mevcut pozisyonu, rolü fark etmeksizin teorik olarak alınan bilgilerin uygulamaya geçirebilecekleri görülmüş aynı zamanda ait olma düzeyleri artmıştır (Kocabacak, 2006).

Okul psikolojik danışmanları çalıştıkları okullarda öğrencilerin bilişsel, duygusal, psikososyal, kişisel, mesleki ve eğitsel açılarından gelişimlerine katkıda bulunan hizmetler vermektedir (Yeşilyaprak, 2000). Bu açıdan okul psikolojik danışmanlarının yetkinlik düzeylerinin yüksek olması, okul rehberlik servisinin görev ve sorumluluklarını yerine getirebilmesi, öğrencilere yönelik işlevsel hizmet vermesi açısından büyük bir önem taşımaktadır (Soresi, Nota & Lent, 2004). Psikolojik danışman ve rehberlik hizmetlerinin birincil amacı bireyin kendini tanıması, kendine has özelliklerin bilinmesi, güçlü ve zayıf yönlerinin farkına varılması, kendi sorunlarını çözebilmesi, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda meslek seçebilmesi, sosyal beceri anlamında gereklilikleri yerine getirmesi vb. konularda yardımcı olmaktadır.

Yetkinlik durumunu bireyin davranışları başlatabilmek ve bu davranış kapsamında başlatmış olduğu davranışın sürdürülebilirlik için gerekli özveri ve çabayı göstermesi, süreçte karşılaşılabileceği engellerin üstesinden gelmeye olan inancı belirlemektedir (Sharpley & Ridgway, 1993). Öz yetkinlik kavramı ise kişinin kendisi ile ilgili yapmış olduğu etkinliklere

göre belirli bir yargıda bulunması, kendisi hakkında görüş bildirmesi olarak tanımlanmıştır (Aydın, 2007). İlk olarak Bandura (1986) yeterlik kavramını bir performansı tam anlamıyla yerine getirebilmek için gerekli becerileri sağlama olarak tanımlamıştır. Yeterlik bilişsel, duygusal ve davranışsal açıdan yeteneklerin davranışa dönüşme biçimi olarak ifade edilir. Yeterliliğin çevresel ortamlardan ve insani etkinliklerden etkilendiği ortaya atılmaktadır. Bireyin bir sorun ile başa çıkma durumunda göstermiş olduğu çabalar, nihayetinde başarıya ulaşma isteği ile yeterlik durumu etkilenmektedir. Aynı şekilde algılanan yeterlik duygusu ile gösterilen çaba doğru orantılıdır (Aksoy & Diken, 2008). Öz yetkinlik algısının bireylerin ulaşmaya çalıştığı hedeflere yönelik ne derecede çaba gösterdiği, karşılaşılan güçlüklerle ne oranda dirençli olacakları ve bu durumun bireyi nasıl etkilediği durumlarına bakılmalıdır. Bireylerin öz yetkinlik düzeyleri dinamik bir yapıda olup değişkenlik göstermektedir. Keskin bir yapısı yoktur. Bireylerin öz yetkinlik düzeyleri çevrede olup biten değişimlere uyum sağlamak için birbirleriyle uyumlu bir şekilde etkileşimde olan alt becerilerden oluşmaktadır. Sahip olunan becerilerle ilgili bir den fazla faktörden sağlanan bilgiler ve bunların analiz süreci bireyin öz yetkinlik inancını belirlemektedir. Farklı kaynaklardan beslenen birey gelen bilgiler eşliğinde sağlam bir yapı geliştirip farklı ortamlar ve koşullarda uyum sağlaması kolaylaşacaktır (Wood & Bandura, 1989).

Bir psikolojik danışmanın iyi bir üniversite ve programda eğitim almış olması, gerekli tüm teorik bilgilere sahip olması etkin ve pratik bir psikolojik danışman olduğunu göstermemektedir. Çünkü uygulamalı alanlarda kişinin edinmiş olduğu eğitim kadar özgüvenin, tecrübenin ve psikolojik danışma becerilerine yönelik sahip olunan öz yetkinliğin okul psikolojik danışmanlığında işlevselliğini etkilemektedir. Öz yetkinlik aynı zamanda okul psikolojik danışmanının becerileri uygulamasının yanı sıra motivasyon ve performans anlamında da etkilemektedir (Cormier & Nurius, 2003). Literatür incelendiğinde psikolojik danışmanların öz yetkinliklerini etkileyen etmenler bulunmaktadır. Kişilik özellikleri, yaşam doyumu, deneyim, empati, süpervizyon (Cashwell & Dooley, 2001) vb. etmenler öz yetkinliği etkileyen faktörlerdendir. Okul psikolojik danışmanlığında genel olarak iki etmen göz önüne çıkmaktadır. Bunlar psikolojik danışma beceri düzeyleri ve psikolojik danışma tecrübeleridir (Larson et al., 1992). Psikolojik danışmanın yetkinliği, psikolojik yardım almak isteyen danışana etkili bir psikolojik danışma yapabilmek noktasındaki algıdır (Aksoy & Diken, 2009). Başarılı bir şekilde psikolojik danışma müdahalesi gerçekleştirebilmek için teorik olarak bilgi ve beceriye sahip olmak yeterli olmayabilir. Mevcut beceri ve bilgileri bir araya getirebilme, kullanabilme, yönetebilme ve değişen yeni durumlara göre ayarlanabilmelidir (İşmen-Gazioğlu & Demir, 2020). Araştırmalarda psikolojik danışmanlık becerileri ile psikolojik danışmanlık öz yeterliliği arasında anlamlı bir ilişki görülmektedir (Sharpley & Ridgway, 1993). Psikolojik danışman öz yeterlik düzeyi alınan eğitimlerle (Kellie, 2006; Soresi, Nota & Lent, 2004;) ve sağlanan desteklerle (Cashwell & Dooley, 2001) artırılabilir. Öz yetkinlik bireyin başarılarını ve performansını etkileyen bir nitelik olarak, psikolojik danışma alanında çalışan okul psikolojik danışmanlarının etkinliklerinde etkili olması beklenebilir (Tang et al., 2004). Psikolojik danışman öz yetkinliği etkin danışma süreci için yapılması gerekenlerle, bunları gerçekleştirme arasında aracılık rolü üstlenmekte ve bu rolüyle psikolojik danışma sürecinin en

önemli faktörlerinden birini oluşturmaktadır (Larson et al., 1992). Psikolojik danışma öz yetkinliği psikolojik danışman adaylarının kariyer hedefleri, mesleki bağlılık ve doyumları açısından da önemli bulunmaktadır (Larson et al., 1992). Psikolojik danışmanın öz yeterliği, danışmalarda bekleneni yerine getirebilmesi olarak görülmekte ve psikolojik danışmanın kendi çabalarına ilişkin algısı olarak nitelendirilebilir. Bu durum sadece bilgi ve beceri açısından değil bir işi yapabilme karşısındaki inancıdır (Melchert et al., 1996). İnancın yüksek olması durumunda alan uzmanları tarafından geri bildirimlerin alınması önemli bir noktadadır (Lent & Brown, 2006). Psikolojik danışma oturumlarının yürütülmesine ilişkin inanç ve görüşleri içeren öz yetkinlik kavramı bunun yanında psikolojik danışma oturumlarını da iyi ya da kötü olarak etkilemektedir (Ümmet, 2017).

Kavramsal çerçevenin yanı sıra okul psikolojik danışmanlarının okul bünyesinde hizmet verdiği kişilere yönelik yetkinlik algısı ile pozitif anlamda ilişkiler olduğu söylenebilir. Alan çalışmalarında mesleki başarı ile öğretmen yeterlik algısı arasında pozitif ilişki bulunmuştur (Lu et al., 2005). Atıcı (2006), yetkinliği okul psikolojik danışmanının eğitim ortamında öğrenciye bilgi aktarma işlevini başarılı bir şekilde verebilmek için gerekli olan davranışları taşıyabilme konusundaki inancı olarak açıklamaktadır. Aynı şekilde bireylere daha iyi bir psikolojik destek hizmeti vermek için okul psikolojik danışmanların yeterlik algılarının çok önemli olduğu, öz yetkinlik algısı yüksek olan okul psikolojik danışmanların danışma sürecine daha hâkim oldukları ve daha etkili bir danışma hizmeti sundukları belirtilmektedir (Satıcı, 2014). Diğer yandan öz yetkinliğe sahip psikolojik danışmanların danışma sürecini başlatma, sürdürme ve etkili olma gibi terapötik becerileri yeterlik algıları sayesinde ortaya çıktığı belirtilmektedir (İşmen-Gazioğlu & Demir, 2020).

Tüm okullarda uygulanan rehberlik hizmetleri okul psikolojik danışmanları, öğretmenler, okul idarecileri ve veliler çerçevesinde gerçekleşmektedir. Bu hizmetlerin gerçekleşmesi için ekip çalışmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Çünkü öğretimi gerçekleştiren öğretmenler, bu öğretimin gerçekleştirilmesi için gereken düzeni sağlayan idareciler, okul psikolojik danışmanı ile beraber hareket etmek durumundadırlar. Yapılan çalışmalarda yetkinlik beklentisinde okulda bulunan idare kadrosunun ve öğretmenlerin önemli belirleyiciliği olduğu belirtilmektedir (Sutton & Fall, 1995). Okul psikolojik danışmanlarının desteklenmesi okul psikolojik danışmanlarının yetkinliğine olumlu katkı sağlanması düşünülmektedir.

Sonuç olarak, psikolojik danışmanlarının yetkinlik durumları onların okulda üstlendikleri görev ve sorumlulukları daha başarılı yapabilmeleri açısından önemlidir diyebiliriz. Araştırmanın amacı okul psikolojik danışmanlarının öz yetkinliğini hızlı bir şekilde artırarak alanda çalışma verimliliğini dolayısıyla sunduğu hizmetin kalitesini arttırmaktır. Bu bağlamda göreve yeni başlayan okul psikolojik danışmanlarının kendilerini daha yetkin hissetmeleri teorik bilgilerin uygulamada daha etkin nasıl kullanabilecekleri konusunda oryantasyon programı hazırlanmıştır. Oryantasyon programı sonucunda okul psikolojik danışmanlarının öz yetkinlik düzeylerinin artması beklenmektedir.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada İstanbul iline yeni atanmış kırk okul psikolojik danışmanın öz yetkinlik düzeylerini geliştirmek için hazırlanan oryantasyon programının etkililiğini sınamak amaçlanmıştır. Bu amaçla deney ve kontrol gruplu ön test ve son test ölçümlerinden oluşan deneysel desen kullanılmıştır. Deneysel araştırmalar bir müdahalenin veya programının etkilerini gözlemlemek isteyen sosyal hizmet uzmanları için mükemmel bir veri toplama stratejisidir (Büyüköztürk et al., 2014). Araştırmanın bağımsız değişkeni oryantasyon programıdır. Araştırmanın bağımlı değişkeni okul psikolojik danışmanlarının öz yetkinlik düzeyleridir.

Tablo 1. Araştırma Deseni

Gruplar	Ön-test	İşlem	Son-test
Deney grubu	OPDÖÖ	12 oturumluk Oryantasyon Programı	OPDÖÖ
Kontrol grubu	OPDÖÖ	İşlem yok	OPDÖÖ

OPDÖÖ: Okul Psikolojik Danışmanı Öz Yetkinlik Ölçeği

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu İstanbul iline bağlı iki farklı ilçesine yeni atanan ve gönüllü katılan 20 deney 20 kontrol grubu toplam 40 okul psikolojik danışmandan oluşmaktadır. Katılımcıların hepsi Milli Eğitim Bakanlığı'nda görev yapan 29 kadın 11 erkek psikolojik danışmandan oluşmaktadır. Çalışmada katılımcı olarak yer almak için gönüllü olmak ve oryantasyon programının yer aldığı bölgede okul psikolojik danışmanı olarak görev yapıyor olmak dahil olma kriteri olarak uygulanmıştır. Araştırmadan dışlanma kriteri olarak ise herhangi bir psikolojik tedavi görmek ve psikiyatrik ilaç kullanmak belirlenmiştir.

Veri Toplama Araçları

Okul Psikolojik Danışmanı Öz Yetkinlik Ölçeği. Bodenhorn ve Skaggs (2005) tarafından geliştirilen ve Türkçeye Balcı (2017) tarafından uyarlanan Okul Psikolojik Danışmanı Öz Yetkinlik Ölçeği toplam 37 maddeden oluşan beşli likertli ölçektir. Beş alt faktörü bulunmaktadır. Bunlar “Kişisel ve Sosyal Gelişim”, “Liderlik ve Değerlendirme”, “Mesleki ve Akademik Gelişim”, “İşbirliği” ve “Kültürel Kabul” olarak yer almaktadır. 453 okul psikolojik danışman ile ölçek uyarlama çalışması yapılmıştır. Ölçeğin Cronbach Alpha iç tutarlılık güvenilirlik katsayısı tüm ölçek ve alt ölçekler için sırasıyla 0.819, 0.838, 0.842, 0.809, 0.739, 0.703 olarak belirtilmektedir. İngilizce olan ölçeğin 43 maddesi bulunmakta ancak yapılan madde atma sürecinde madde toplam test korelasyonu, faktör analizi ve iç tutarlılık katsayısı beraber değerlendirilerek işlem yapılmıştır. Madde toplam test korelasyonu 0.30'un altında yer alan ve birden çok faktöre yakın yük veren altı madde ölçekten çıkarılmıştır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmada uygulamaya başlamadan önce yeni göreve başlamış 112 okul psikolojik danışmanına Okul Psikolojik Danışmanı Öz Yetkinlik Ölçeği uygulanmış ve potansiyel

katılımcılar belirlenmiştir. Uygulanan tarama sonucunda ölçekten ortalamasının altında puan alan okul psikolojik danışmanları ile birebir görüşme yapılmış, dahil edilme ve dışlanma kriterlerine uygun olarak deney ve kontrol grupları oluşturulmuştur. Araştırmanın uygulanma aşaması sürecinde hazırlanan 12 oturumlu oryantasyon programı uygulanmıştır.

Deney grubundaki okul psikolojik danışmanlarına ön test ve sonrasında oryantasyon programı uygulanmış daha sonra son test ile birlikte sonlandırılma yapılmıştır. Kontrol grubuna hiçbir uygulama yapılmamış, ön test ve son test ile veriler elde edilmiştir. Verilerin analizinde okul psikolojik danışmanlarına uygulanan oryantasyon programının etkisini belirlemek amacıyla, programa katılanların Okul Psikolojik Danışmanı Öz Yetkinlik Ölçeği puanlarının programa katılmayanlara göre farklılığın olup olmadığını test etmek amacıyla Mann-Whitney U testi analizi yapılmıştır.

Oryantasyon Programı

İlkokul, ortaokul ve lisede okul psikolojik danışmanlığının yürüttüğü rehberlik hizmetleri eğitimin ayrılmaz bir parçasıdır. Eğitsel, kişisel, mesleki ve gelişimsel rehberlik açısından öğrencilerin tüm yönleriyle desteklenmesi ve gelişimsel açıdan görevlerinin yerine getirilmesi esastır. Bu uzun soluklu eğitim sürecinde ruh sağlığı göz ardı edilemez (Dost, 2020). Bu bağlamda okul psikolojik danışmanına çok problemlili olaylarla karşılaşması ve bunların üstesinden gelmesi beklenmektedir (Çokamay et al., 2017). Oryantasyon programı hazırlanırken alanyazına bakıldığında okul psikolojik danışmanlarının eğitim açısından kendilerini yetersiz gördükleri alanlar teori pratik uyumsuzluğu, kriz durumlarına müdahale, vaka hafızası azlığı, uygulamada karşılaşılabilecek sorunlara yönelik çözümler vb. birçok konuda yetersizlik hissettikleri belirtilmiştir (Bengisoy & Özdemir, 2019). Başka araştırmalarda önleyici rehberlik hizmetlerinin yetersizliği (İhmal, istismar, bağımlılıkla mücadele vb.), kişisel rehberlikte uygulama azlığından kaynaklanan bilgisiz hissetme durumları gibi yetersizlik ve bilgi eksikliği aynı zamanda görev tanımlarındaki bir takım anlaşılmayan resmi süreçler yaşanmaktadır (Dost, 2020). Bu bağlamda oryantasyon programı hazırlanırken özellikle pratik anlamda az rastlanabilecek özel durumlara ve aynı zamanda çok rastlanabilecek ancak eğitim sürecinde pratik olarak az ya da hiç üzerine çalışılmamış olaylar üzerinde planlanmıştır. Program altı uzman görüşü alınarak bazı yerlerde revize edilerek uygulanmıştır. Oryantasyon programı içeriğinde bir saat konu bazlı paylaşım ve bir saat vaka paylaşımı yapılmıştır. Oturum başlıkları ve amaçları aşağıda sıralanmıştır.

- 1- Tanışma ve Kurallar ön test
- 2- Psikolojik Danışma Yönergesi
- 3- E-rehberlik Sistemi
- 4- Somutlaştırma
- 5- Bağımlılık
- 6- Kendine Zarar Verme Davranışları
- 7- Proje Hazırlama
- 8- İhmal, İstismar Durumları

- 9- Duygu Durumları
10- Zeka Oyunları
11- İletişim Tarzları
12- Değerlendirme- son test

Tablo 2. Oryantasyon Programı Oturumları ve Amaçları

Oturum	Amaçlar	Süre
1.Oturum	Grup üyelerinin tanışmasını sağlamak, Ön test uygulaması, Grup üyeleri ile kuralların belirlemek, Grupun genel amacını belirtmek, Program akışını sunmak.	120 dakika
2.Oturum	Psikolojik danışma yönergesi üzerinden resmi iş ve işlemlerin aktarılması, Disiplin süreci işlemlerinin aktarılması, Vaka Paylaşımı.	120 dakika
3.Oturum	E-rehberlik sisteminin aktarılması, Vaka paylaşımı.	120 dakika
4.Oturum	Okul ortamında somutlaştırma işlemleri, Yapılan iş ve işlemlerin görünürlüğü sağlama, Görünür eylemlere örnekler, Vaka paylaşımı.	120 dakika
5.Oturum	Bağımlılık kavramının aktarılması, Bağımlılık türlerinin aktarılması, Bağımlı bireylerle çalışma durumunun aktarılması, Vaka Paylaşımı.	120 dakika
6.Oturum	Kendine zarar verme davranışı olan öğrencilerle çalışma durumunun aktarılması, Vaka Paylaşımı.	120 dakika
7.Oturum	Okul psikolojik danışmanlığı alanında proje hazırlama yöntemlerinin aktarılması. Vaka Paylaşımı	120 dakika
8.Oturum	İhmal, istismar durumlarının resmi iş ve işlemlerinin aktarılması, Vaka Paylaşımı	120 dakika
9.Oturum	Duygu durumları üzerine çalışma faaliyetlerinin aktarılması, Vaka Paylaşımı.	120 dakika

10.Oturum	Travma kavramının aktarılması, Travma yaşamış bireyler ile çalışma durumlarının aktarılması, Kriz durumlarına Müdahale, Vaka paylaşımı.	120 dakika
11.Oturum	İletişim kavramının aktarılması, Öğrenci, öğretmen, veli ve idare ile iletişim tarzlarının aktarılması, Vaka Paylaşımı.	120 dakika
12.Oturum	Son test uygulaması Grup sürecinin genel değerlendirilmesi ve sonlandırılması.	120 dakika

Araştırma analizi SPSS 26 programı ile yapılmıştır. Deney ve kontrol gruplarından elde edilen ön test toplam puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığı Mann-Whitney U testi ile araştırılmıştır. Deney ve kontrol gruplarından elde edilen son test toplam puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığı Mann-Whitney U testi ile araştırılmıştır.

BULGULAR

Araştırmanın bu kısmında deney ve kontrol grubunun ön test ve son test puanları karşılaştırılmıştır. Oryantasyon programının okul psikolojik danışmanlarının öz yetkinlik düzeyi üzerindeki etkisine bakılmıştır.

Tablo 3. Öz Yetkinlik Ölçeği Ön test- Son test uygulaması Mann Whitney u testi sonuçları

Puan	Gruplar	N	$\bar{x}_{sıra}$	$\sum_{sıra}$	U	z	p
Ön Test Öz Yetkinlik	Deney Grubu Kontrol Grubu	20 20	15,72 15,78	171,00 174,00	142,00	-4,57	.89
Son Test Öz Yetkinlik	Deney Grubu Kontrol Grubu	20 20	23,87 16,88	249,00 195,00	18,00	-2,46	.00

Tablo 3'te görüldüğü gibi toplam öz yetkinlik düzeylerinde ön test ve son test sonucunda hangi grupta farklılık olduğunu belirlemek için yapılan Mann whitney u testi sonucunda ön test puanlarında kontrol grubu ile deney grubu arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır (ÖPDÖÖ; deney-kontrol, u= 142,00, p>.05). Bunun yanı sıra son test puanlarında kontrol grubu ile deney grubu arasında deney grubu lehine anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir (ÖPDÖÖ; deney-kontrol, u= 18,00, p<.05).

Tablo 4. Öz Yetkinlik Ölçeği Kişisel ve Sosyal Gelişim faktörü Ön test- Son test uygulaması Mann Whitney u testi sonuçları

Puan	Gruplar	N	$\bar{x}_{sıra}$	$\sum_{sıra}$	U	z	p
Ön Test	Deney	20	15,25	143,00			

Kişisel ve Sosyal Gelişim	Grubu				121,00	-3,251	.87
	Kontrol Grubu	20	15,40	151,00			
Son Test	Deney Grubu	20	22,38	216,00			
Kişisel ve Sosyal Gelişim	Grubu				12,50	-4,32	.00
	Kontrol Grubu	20	17,42	172,00			

p<0.5

Tablo 4'te görüldüğü gibi toplam öz yetkinlik düzeylerinde kişisel ve sosyal gelişim alt boyutu ön test ve son test sonucunda hangi grupta farklılık olduğunu belirlemek için yapılan Mann whitney u testi sonucunda ön test puanlarında kontrol grubu ile deney grubu arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır (ÖPDÖÖ; deney-kontrol, u= 121,00, p>.05). Bunun yanı sıra son test puanlarında kontrol grubu ile deney grubu arasında deney grubu lehine anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir (ÖPDÖÖ; deney-kontrol, u= 12,50, p<.05).

Tablo 5. Öz Yetkinlik Ölçeği Liderlik ve Değerlendirme faktörü Ön test- Son test uygulaması Mann Whitney u testi sonuçları

Puan	Gruplar	N	$\bar{x}_{sıra}$	$\sum sıra$	U	z	p
Ön Test Liderlik ve Değerlendirme	Deney Grubu	20	15,12	135,00	142,00	-3,36	.91
	Kontrol Grubu	20	15,18	139,00			
Son Test Liderlik ve Değerlendirme	Deney Grubu	20	23,09	225,00	11,50	-3,87	.00
	Kontrol Grubu	20	16,91	146,00			

p<0.5

Tablo 5'te görüldüğü gibi toplam öz yetkinlik düzeylerinde liderlik ve değerlendirme alt boyutu ön test ve son test sonucunda hangi grupta farklılık olduğunu belirlemek için yapılan Mann whitney u testi sonucunda ön test puanlarında kontrol grubu ile deney grubu arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır (ÖPDÖÖ; deney-kontrol, u= 142,00, p>.05). Bunun yanı sıra son test puanlarında kontrol grubu ile deney grubu arasında deney grubu lehine anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir (ÖPDÖÖ; deney-kontrol, u= 11,50, p<.05).

Tablo 6. Öz Yetkinlik Ölçeği Mesleki ve Akademik Gelişim faktörü Ön test- Son test uygulaması Mann Whitney u testi sonuçları

Puan	Gruplar	N	$\bar{x}_{sıra}$	$\sum sıra$	U	z	p
Ön Test Mesleki ve Akademik Gelişim	Deney Grubu	20	16,25	153,00	158,00	-4,76	.79
	Kontrol Grubu	20	16,20	152,00			
Son Test Mesleki ve Akademik Gelişim	Deney Grubu	20	23,47	267,00	24,00	-3,27	.00
	Kontrol Grubu	20	17,08	173,00			

p<0.5

Tablo 6’DA görüldüğü gibi toplam öz yetkinlik düzeylerinde mesleki ve akademik gelişim alt boyutu ön test ve son test sonucunda hangi grupta farklılık olduğunu belirlemek için yapılan Mann whitney u testi sonucunda ön test puanlarında kontrol grubu ile deney grubu arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır (ÖPDÖÖ; deney-kontrol, u= 158,00, p>.05). Bunun yanı sıra son test puanlarında kontrol grubu ile deney grubu arasında deney grubu lehine anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir (ÖPDÖÖ; deney-kontrol, u= 24,00, p<.05).

Tablo 7. Öz Yetkinlik Ölçeği İşbirliği faktörü Ön test- Son test uygulaması Mann Whitney u testi sonuçları

Puan	Gruplar	N	$\bar{x}_{sıra}$	$\sum_{sıra}$	U	z	p
Ön Test İşbirliği	Deney Grubu	20	15,03	135,00	138,00	-4,09	.96
	Kontrol Grubu	20	15,18	146,00			
Son Test İşbirliği	Deney Grubu	20	25,74	284,00	12,00	-2,74	.00
	Kontrol Grubu	20	16,59	166,00			

p<0.5

Tablo 7’de görüldüğü gibi toplam öz yetkinlik düzeylerinde işbirliği alt boyutu ön test ve son test sonucunda hangi grupta farklılık olduğunu belirlemek için yapılan Mann whitney u testi sonucunda ön test puanlarında kontrol grubu ile deney grubu arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır (ÖPDÖÖ; deney-kontrol, u= 138,00, p>.05). Bunun yanı sıra son test puanlarında kontrol grubu ile deney grubu arasında deney grubu lehine anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir (ÖPDÖÖ; deney-kontrol, u= 12,00, p<.05).

Tablo 8. Öz Yetkinlik Ölçeği Kültürel Kabul faktörü Ön test- Son test uygulaması Mann Whitney u testi sonuçları

Puan	Gruplar	N	$\bar{x}_{sıra}$	$\sum_{sıra}$	U	z	p
Ön Test Kültürel Kabul	Deney Grubu	20	15,74	174,00	145,00	-4,68	.98
	Kontrol Grubu	20	15,65	169,00			
Son Test Kültürel Kabul	Deney Grubu	20	21,92	241,00	15,00	-2,12	.00
	Kontrol Grubu	20	16,08	183,00			

p<0.5

Tablo 8’de görüldüğü gibi toplam öz yetkinlik düzeylerinde kültürel kabul alt boyutu ön test ve son test sonucunda hangi grupta farklılık olduğunu belirlemek için yapılan Mann whitney u testi sonucunda ön test puanlarında kontrol grubu ile deney grubu arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır (ÖPDÖÖ; deney-kontrol, u= 145,00, p>.05). Bunun yanı sıra son test puanlarında kontrol grubu ile deney grubu arasında deney grubu lehine anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir (ÖPDÖÖ; deney-kontrol, u= 15,00, p<.05).

TARTIŞMA

Bu çalışma okul psikolojik danışmanları için hazırlanmış 12 oturumlu oryantasyon programının okul psikolojik danışmanlarının öz yetkinlik düzeyleri üzerindeki etkisi incelenmiştir. Araştırma bulgularına göre deney grubundaki okul psikolojik danışmanlarının öz yetkinlik düzeyleri son test puanına göre anlamlı düzeyde artmıştır. Oryantasyon programının bu bağlamda işlevsel olduğundan söz edilebilir. Aynı zamanda kontrol grubundaki okul psikolojik danışmanlarının son test puanlarında öz yetkinlik düzeylerinde deney grubuna göre az da olsa yükselme görülmüştür. Bu yükseliş için 12 oturum boyunca göreve yeni başlayan okul psikolojik danışmanların görevlerine uyumun başladığı ve tecrübe açısından yolcat ettikleri söylenebilir. Dolayısıyla öz yetkinlik düzeyleri artmış olabilir.

Öz yetkinlik düzeyi artışına bakıldığında alan yazında psikolojik danışmanların danışmanlık eğitimi aldığı öz yetkinliklerinin yükseldiği belirtilmektedir (Johnson et al., 1989). Al-Darmaki (2004) de aynı şekilde verilen eğitimlerin psikolojik danışmanlık öz yetkinliklerini arttırdığını bildirmiştir. Oryantasyon eğitimi boyunca yapılan bilgilendirmelerin öz yetkinliği arttırdığı gözlemlenmiştir. Bu doğrultuda Goetz ve arkadaşları (2001) psikolojik danışmanların öz yetkinlikleri üzerinde bilgilendirme yapılmasının olumlu yönde etkisi olduğu sonucuna ulaşmıştır. Başka bir çalışmada beceri temelli psikolojik danışmanlık eğitiminin danışmanların öz yetkinlik algılarına katkıda bulunduğunu göstermektedir (Urbani et al., 2002). Alınan eğitim ve süresinin öz yetkinlik düzeyini olumlu şekilde etkilendiği belirtilmiştir (Soresi et al., 2004)

Öz yetkinlik algısı, inancı ve düzeyi bir psikolojik danışman için ileride yürüteceği oturumlarda ne kadar yeterli olacağını belirlemektedir. Bu bağlamda psikolojik danışmanlara verilen eğitim öz yetkinliği arttırdığı ve eğitimin stresi azalttığı belirtilmektedir (Al-Darmaki, 2004). Aynı şekilde yapılan bir çalışmanın sonuçlarına göre süpervizyon alan psikolojik danışmanların alınan süpervizyon tarzının öz yetkinlik inancını anlamlı düzeyde yordadığı belirtilmiştir (Fernando & Hulse-Killacky, 2005). Bu sonuç oryantasyon programımızın vaka paylaşımı sürecinde bir nevi akran süpervizyonu tarzında çalışmanın okul psikolojik danışmanlarının öz yetkinlik düzeylerini olumlu yönde artırarak araştırmamızı desteklediğini göstermektedir. Ek olarak yapılan başka bir çalışmada psikolojik danışmanlıkla ilgili eğitimin hem öz yetkinlik hem de danışmanlık becerileri etkilediği belirtilmiştir (Watson, 1992). Diğer yandan psikolojik danışmanların öz yetkinliklerinin artmasında eğitim ve klinik deneyim ve tecrübe seviyelerinin, performans açısından alınan geri bildirimlerin ve danışmanlıkla ilgili alınan kurslar, iş deneyimleri, stajyer süreleri, deneyimler önemli olduğu gösterilmiştir (Tang et al., 2004).

Sonuç olarak oryantasyon programının okul psikolojik danışmanlarının öz yetkinlik düzeylerini arttırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Alanda çalışma yapacak diğer araştırmacılara okul psikolojik danışmanlarına yönelik farklı deneysel araştırmalar yapılması önerilebilir. Ayrıca eğitim programlarının hazırlanması farklı kavramlar üzerine de olmalıdır. Tecrübeli okul psikolojik danışmanları ve yeni başlayan psikolojik danışmanlara yönelik boyamsal çalışmalar yapılabilir. Farklı öğretim teknikleri kullanılarak farklı kavramlar işlenmeli hem meslek hem de kişisel gelişimi açısından okul psikolojik danışmanları desteklenmelidir.

Mevcut çalışmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Öncelikle bu çalışmada okul psikolojik danışmanlarının öz yetkinlik düzeylerini geliştirmeye yönelik yeni bir program geliştirilmiş ve etkinliği ilk olarak mevcut araştırmada test edilmiştir. Dolayısıyla çalışma daha geniş bir çalışma grubu ile yürütülerek sonuçlar genellenebilir. Mevcut çalışma bir plasebo grubu içermemektedir. Plasebo etkisini ortadan kaldırmak için plasebo grubu ile bir çalışma tasarlanabilir. Son olarak bu çalışmanın sonuçları okul psikolojik danışmanlarının öz değerlendirmelerine bağlı olarak elde edilmiştir, ancak cevaplarında sosyal istenirlik ve önyargıları ortadan kaldırmak mümkün olmayabilir. Bu da katılımcıların cevaplarını etkilemiş olabilir.

KAYNAKÇA

- Aksoy, V., & Diken, İ. H. (2009). Rehber öğretmenlerin özel eğitimde psikolojik danışma ve rehberliğe ilişkin öz yeterlik algılarının incelenmesi [Examining school counselors' sense of self-efficacy regarding psychological consultation and counseling in special education]. *Elementary Education Online*, 8(3), 709-719.
- Al-Darmaki, F.R. (2004). Counselor training, anxiety, and counseling self-efficacy: Implications for training psychology students from the united arab emirates university. *Social Behavior and Personality*. 32(5), 429-439.
- Atıcı, M. (2006). İlköğretim öğrencilerinin davranış problemleriyle baş etme konusunda öğretmen-psikolojik danışman işbirliğine ilişkin görüşlerin karşılaştırılması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(25), 55-68.
- Aydın, D. (2007). *Sosyal öğrenme kuramı* (Ed: M. Engin Deniz). Eğitim Psikolojisi. Ankara: Maya Akademi Yayın Dağıtım.
- Bandura, A.(1986). *Social foundations of thought and action: A social cognitive theory*. EnglewoodCliffs, NJ: Prentice-Hall, Inc.
- Bandura, A. (2002). *Exercise of personal and collective efficacy in changing societies*, In A.Bandura (Ed.), *Self-efficacy in changing societies* (5th edition), Press Syndicate of Cambridge University, Cambridge, United Kingdom
- Balcı, S. (2017). Okul psikolojik danışmanı öz yetkinlik ölçeği'nin türk kültüründeki psikometrik özellikleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(2), 633-649.
- Bengisoy, A., & Özdemir, M. B. (2019). Psikolojik danışman/rehber öğretmenlerin bakış açısıyla psikolojik danışma ve rehberlik alanının sorunları. *Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi*, 1(3), 189-193.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Cashwell, T. H., & Dooley, K. (2011). The impact of supervision on counselor self- efficacy. *The Clinical Supervisor*, 20, 39-47.
- Cormier, S., & Nurius, P.S. (2003). *Interviewing and change strategies for helpers: Fundamental skills and cognitive behavioral interventions*. CA: Brooks/Cole-Thomson.
- Çokamay, G., Kapçı, E. G., & Sever, M. (2017). Okul ruh sağlığı hizmetlerinde yaşanan sorunlar: Psikolojik danışmanların görüşleri. *İlköğretim Online*, 16(4), 1395-1406.
- Dessler, G., & Phillips, J. (2008). *Managing now*. Boston: Houghton Mifflin Company.
- Dost, M. T. (2020). Okul psikolojik danışmanlarına göre ilkokullardaki rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin durumu ve sorunları. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(76), 1673-1690.
- Demirtaş, H. (2010). Dershane öğretmenlerinde örgütsel bağlılık ve iş doyumunu. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2), 177-206.
- Fernando, D.M., & Hulse-Killacky, D. (2005). The relationship of supervisory styles to satisfaction with supervision and the perceived self-efficacy of master's level counseling students. *Counselor Education & Supervision*, 44(4), 293-304.
- Goetz, L., Hunt, P., & Soto, G. (2001). *Self-Efficacy and the Inclusion of Students with AAC Needs*. Final Project Report. H324C980087. San Francisco State Universty.

- İşmen-Gazioğlu, A. E., & Demir, İ. (2020). Psikolojik danışman adaylarının danışman öz-yeterliğini yordamada otantiklik ve dünyaya ilişkin varsayımların rolü. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23(44), 827-844.
- Johnson, E., Baker, S. B., Kopala, M., Kiselica, M. S., & Thompson, E. C. (1989). Counseling self-efficacy and counseling competence in prepracticum training. *Counselor Education and Supervision*, 28, 205-218.
- Kellie, C. (2006). *The impact of a training program on the volunteer rape crisis counselors*. Paper presented at the annual meeting of the International Communication Association, N.Y.C.: NY Online Retrieved http://www.allacademic.com/meta/p13762_index.html
- Kocabacak, A. (2006). *İnsan Kaynakları Eğitiminde Oryantasyon: Perakendecilik Sektöründe Uygulama* (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya: İşletme Ana Bilim Dalı.
- Larson, L. M., & Daniels, J. A. (1998). Review of the counseling self-efficacy literature. *The Counseling Psychologist*, 26, 179-218.
- Lent, R. W., & Brown, S. D. (2006). On conceptualizing and assessing social cognitive constructs in career research: A measurement guide. *Journal of Career Assessment*, 14(1), 12-35.
- Lent, R. W., Hoffman, A., Hill, C. E., Treistman, D., Mount, M. & Singley, D. (2006). Client-specific counselor self-efficacy in novice counselors: Relation to perceptions of session quality. *Journal of Counseling Psychology*, 53(4), 453-463.
- Lu, C., Siu, O., & Cooper, C.L. (2005). Managers' occupational stress in China the role of self-efficacy. *Personality & Individual Differences*, 38(3), 569-579.
- Melchert, T. P., Hays, V. L., Wiljanen, L. M., & Kolocek, A. K. (1996). Testing models of counselor development with a measure of counseling self-efficacy. *Journal of Counseling & Development*, 74(6), 640-644. <https://doi.org/10.1002/j.1556-6676.1996.tb02304.x>
- Sabuncuoğlu, Z. (2005). *İnsan Kaynakları Yönetimi*. (2. Baskı). Bursa: Furkan Ofset.
- Satıcı, B. (2014). Psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma öz-yeterlik algılarının mizah tarzları ve süpervizyon yaşantıları. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Soresi, S., Nota, L., & Lent, R. W. (2004). Relation of type and amount of training to carrier counseling self-efficacy in Italy. *The Career Development Quarterly*, 52, 194-201.
- Sharpley, C.F., & Ridgway, I.R. (1993). An evaluation of the effectiveness of self-efficacy as a predictor of trainees' counseling skills performance. *British Journal of Guidance and Counselling*, 21, 73-81.
- Sutton, J. M., & Fall, M. (1995). The relationship of school climate factors to counselor self-efficacy. *Journal of Counseling and Development*, 73, 331-336.
- Tang, M., Addison, K. D., LaSure-Bryant, D., Norman, R., O'Connell, W., & Stewart-Sicking, J. A. (2004). Factors that Influence self-efficacy of counseling students: An exploratory study. *Counselor Education & Supervision*, 44, 70-80.
- Urbani, S., Smith, M. R., Maddux, C. D., Smaby, M. H., Torres-Rivera, E., & Crews, J. (2002). Skill based training and counseling self-efficacy. *Counselor Education & Supervision*, 42, 92-106
- Ümmet, D. (2017). Structural relationships among counseling self-efficacy, general self-efficacy and positive negative affect in psychological counselor candidates. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 17, 1875-1892.

- Watson, D.P. (1992). *Counseling self-efficacy and counseling competence: A comparative study of clergy and counselors-in-training*. Ph.D. Dissertation, Purdue University, United States. Indiana. Retrieved August 8, 2007, From Dissertations & Theses: Full Text (Publication No. AAT 9314098).
- Wood, R., & Bandura, A. (1989). Social cognitive theory of organizational management. *Academy of Management Review*, 14(3), 361-384.
- Yeşilyaprak, B. (2000). *Eğitimde rehberlik hizmetleri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.